

ЕТАПИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВОЄН

Лекція 5

ПЛАН

1. Розуміння інформаційного протистояння як головний чинник протидії
2. Фактчекінг. Фактчекінгові та медіакритичні ресурси. Мова ворожнечі її наслідки.
3. Блогосфера як майданчик ведення інформаційних воєн.

Література:

1. Пашков М. Російська інформаційна експансія: Український плацдарм. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/roziyska-informatsiyna-ekspansiya-ukrayinsky-platsdarm> (10.04.2021).
2. Почепцов Г. Г. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах / Георгій Почепцов. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 316 с.
3. Почепцов Г. Інформаційна політика : навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – 2-ге вид. Київ : Знання, 2008. 663 с.
4. Саприкін О.А. Інформаційна експансія, інформаційна війна та інформаційна атака у засобах масової інформації на прикладі Євро-2012 / О. Саприкін. Вісник Книжкової палати. 2013. № 1. С. 40–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2013_1_13 (10.04.2021).
5. Харитоненко, О. Сенси і війни в межах гібридних протистоянь / О. Харитоненко. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки : навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька ; ред.-упор. : О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Розділ 2. С. 142-228. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/22259> (10.04.2021).

За висновками аналітиків американської корпорації RAND (скорочення від Research and Development – науково-дослідні розробки), що досліджує проблеми дотичні до Збройних Сил США та вважається першим аналітичним центром у світі (<https://www.rand.org>), інформаційна війна передбачає:

створення в країні противника атмосфери бездуховності, негативного ставлення до культурної спадщини; маніпулювання суспільною свідомістю і політичною орієнтацією груп населення держави з метою створення політичної напруги і хаосу; дестабілізація політичних відношень між партіями, об'єднаннями та рухами з метою провокації конфліктів, розпалення недовіри, підозрливості, загострення політичної боротьби, провокування репресій проти опозиції і навіть громадянської війни; зниження рівня інформаційного забезпечення органів влади й управління, ініціація помилкових управлінських рішень; дезінформування населення про роботу державних органів, підрив їх авторитета, дискредитація органів управління; провокування соціальних, політичних, національних і релігійних зіткнень; ініціювання страйків, масових заворушень та інших акцій економічного протесту; ускладнення прийняття органами управління важливих рішень; підрив міжнародного авторитету держави, її співробітництва з іншими країнами .

Етапи інформаційної війни

1 етап

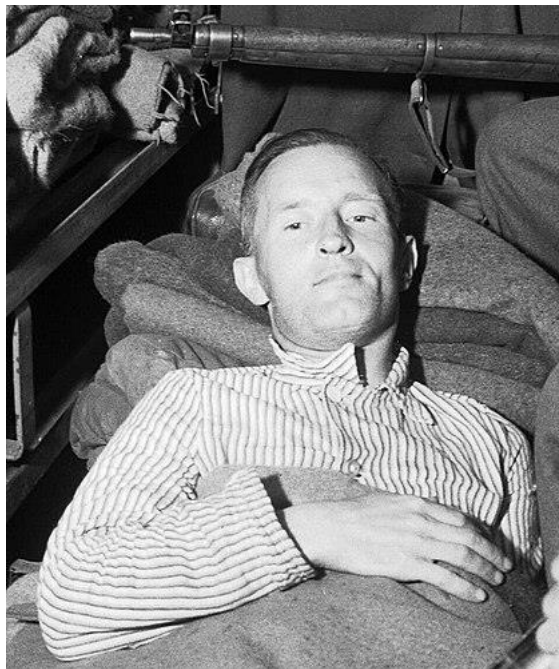
Пропаганда серед населення країни-жертви агресії

Мета: країна-жертва припиняє збройний спротив агресії

- Заберіть чоловіків з війни
- Супротивник надто сильний, спротив не має сенсу
- Ваша держава не варта того щоб за неї воювати
- Будьте проти війни, бо мир це добробут
- Не бійтеся наших бійців, коли вони прийдуть

Вільям Брук Джойс,
відомий як Лорд Хоу-Хоу, ведучий англомовної
радіопередачі «Говорить Німеччина» у 1939-45.

Вільям Брук Джойс (англ. William Joyce; 24 квітня 1906, Бруклін, Нью-Йорк — 3 січня 1946, Лондон) — нацистський пропагандист, ведучий англomовних передач німецького радіо, прозваний у Британії Lord Haw-haw за британську вимову, властиву вищим класам в Англії. Джойс був затятим прихильником юніонізму (перебування Ірландії у складі Великої Британії). У 1940 році прийняв німецьке громадянство (до цього був громадянином США), став ведучим англomовної передачі на німецькому радіо «Говорить Німеччина» (Germany Calling). У 1945 р. схоплений британськими військами. Страчений британською владою методом повішання. Страту виконав британський кат Альберт Пірпойнт у в'язниці Вандсворт.

Пропаганда серед населення країни-жертви агресії

Мета: країна-жертва припиняє збройний спротив агресії

- Заберіть чоловіків з війни
- Супротивник надто сильний, спротив не має сенсу
- Ваша держава не варта того щоб за неї воювати
- Будьте проти війни, бо мир це добробут
- Не бійтеся наших бійців, коли вони прийдуть

Арчібальд Моул Ремзі,

Депутат британського парламенту, керівник пронацистського «Правого Клубу» в 1939-40

Капітан Арчібальд Генрі Мол Рамзі (4 травня 1894 - 11 березня 1955 р.) був офіцером британської армії, який пізніше увійшов у політику як шотландський юніоніст член парламенту (депутат). З кінця 1930-х років у нього розвиваються антисемітські погляди. У 1940 році стали підозрювати в шпигунстві в посольстві США. The New York Times опублікувала в липні 1940 року статтю про «Британську п'яту колону», в якій стверджувалося про інформування Німеччини.

Пропаганда серед населення країни-жертви агресії

Мета: країна-жертва припиняє збройний спротив агресії

- Заберіть чоловіків з війни
- Супротивник надто сильний, спротив не має сенсу
- Ваша держава не варта того щоб за неї воювати
- Будьте проти війни, бо мир це добробут
- Не бійтеся наших бійців, коли вони прийдуть

Нацистський плакат для мешканців Кавказу, 1941.

«Народи Кавказу! Ми несемо вам звільнення від більшовицького ярма! Тепер переходьте до роботи! Ви працюватимете для себе і для вашої батьківщини!»

Пропаганда серед населення країни-жертви агресії

Мета: країна-жертва припиняє збройний спротив агресії

- Заберіть чоловіків з війни
- Супротивник надто сильний, спротив не має сенсу
- Ваша держава не варта того щоб за неї воювати
- Будьте проти війни, бо мир це добробут
- Не бійтеся наших бійців, коли вони прийдуть

**ВЕЖЛИВЫЕ
★ ЛЮДИ ★**

Росія, окупація Криму, 2014

«Ввічливі люди»

Перед початком вторгнення серед населення проведена потужна PR-кампанія для формування «мирного» образу російської армії

Пропаганда серед населення країни-жертви агресії

Мета: країна-жертва припиняє збройний спротив агресії

- Заберіть чоловіків з війни
- Супротивник надто сильний, спротив не має сенсу
- Ваша держава не варта того щоб за неї воювати
- Будьте проти війни, бо мир це добробут
- Не бійтеся наших бійців, коли вони прийдуть

Росія, окупація Донбасу, 2014

«Українська армія, Нацгвардія. Є така професія – дітей вбивати»

Демонізація армії супротивника – теж частина стратегії пропаганди серед населення прифронтової території. Мета полягає в тому, щоб люди підтримували армію агресора, а не захисників

2 етап

ПРОПАГАНДА
серед власного населення

Під дією окситоцину люди стають альтруїстичними, добрішими, довірливішими, уважніші до інших. **Однак цей ефект поширюється тільки на «своїх», але не на членів конкуруючих груп (т.зв. парохіальна альтруїзм). Окситоцин підсилює любов до членів «своєї» групи, але не покращує ставлення до «чужих». Відносно чужинців навпаки - він може стимулювати посилення агресії з метою захисту «своїх» від можливої загрози з боку (<https://psyfactor.org/news/oxytocin3.htm>). Відео**

Адреналін. Захисна реакція, боротьба за ієрархію. Відомий також як епінефрин, виділяється, коли нам лячно, ми лютуємо чи дуже збуджені. Страхогенеруючі новини сприяють виділенню адреналіна.

Пропаганда уряду-агресора серед населення своєї країни

Мета: населення не заважає агресивній політиці уряду і підтримує війну

- Поділ на своїх і чужих
- Ми не нападаємо, а захищаємося
- Це наша земля, ми відновлюємо історичну справедливість
- Там живуть наші брати і сестри з якими треба воз'єднатися
- Там страждають люди, яких треба врятувати
- Ми підводимося з колін / маємо історичну місію

Японський пропагандистський плакат у маріонетковій державі Манчжоу Го візуалізує різницю між «нами» (ліворуч) та «ними» (праворуч, символічно за стіною)

Как Украина будет воевать против России в 2021 году? | Донбасс Реалии - <https://www.youtube.com/watch?v=4mlCb8-iTnY>

Пропаганда уряду-агресора серед населення своєї країни

Мета: населення не заважає агресивній політиці уряду і підтримує війну

- Поділ на своїх і чужих
- Ми не нападаємо, а захищаємося
- Це наша земля, ми відновлюємо історичну справедливість
- Там живуть наші брати і сестри з якими треба воз'єднатися
- Там страждають люди, яких треба врятувати
- Ми підводимося з колін / маємо історичну місію

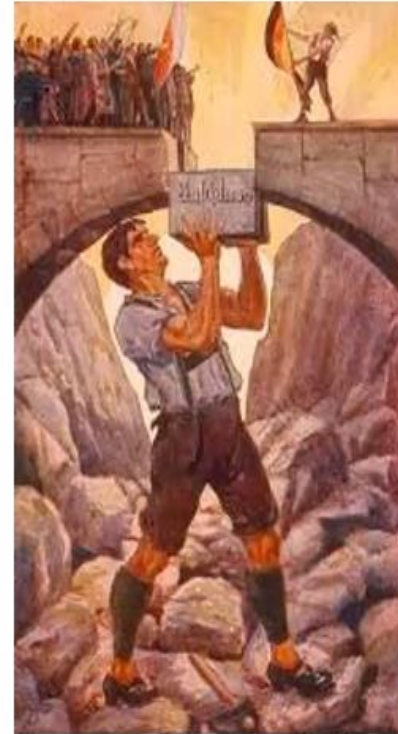

«Воювати ми не хочемо, але Совети відстоїмо». Радянський плакат 1940 року зображує Радянсько-Фінську війну не як загарбницьку, а як захисну.

Пропаганда уряду-агресора серед населення своєї країни

Мета: населення не заважає
агресивній політиці уряду і
підтримує війну

- Поділ на своїх і чужих
- Ми не нападаємо, а захищаємося
- Це наша земля, ми відновлюємо історичну справедливість
- Там живуть наші брати і сестри з якими треба воз'єднатися
- Там страждають люди, яких треба врятувати
- Ми підводимося з колін / маємо історичну місію

Окупація Німеччиною Австрії в 1938 році відбувалася під гаслами возз'єднання німецького народу і наративом Австрії як історично німецької землі.

Пропаганда уряду-агресора серед населення своєї країни

Мета: населення не заважає
агресивній політиці уряду і
підтримує війну

- Поділ на своїх і чужих
- Ми не нападаємо, а захищаємося
- Це наша земля, ми відновлюємо історичну справедливість
- Там живуть наші брати і сестри з якими треба воз'єднатися
- Там страждають люди, яких треба врятувати
- Ми підводимося з колін / маємо історичну місію

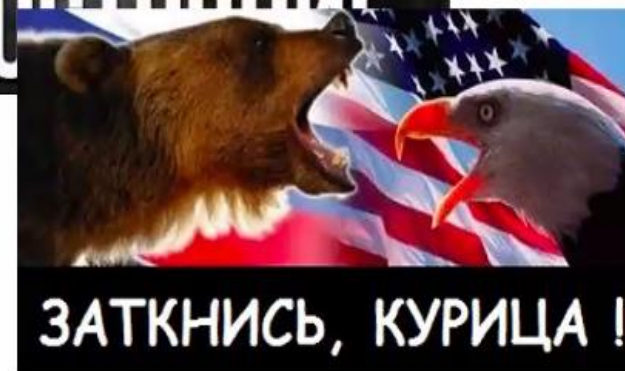

«Деіндустріалізація Індії». Японська пропаганда зображує прем'єр-міністра Великобританії Уїнстона Черчілля, що відрубує руки індійцю. Індія, 1942.

Пропаганда уряду-агресора серед населення своєї країни

Мета: населення не заважає
агресивній політиці уряду і
підтримує війну

- Поділ на своїх і чужих
- Ми не нападаємо, а захищаємося
- Це наша земля, ми відновлюємо історичну справедливість
- Там живуть наші брати і сестри з якими треба воз'єднатися
- Там страждають люди, яких треба врятувати
- Ми підводимося з колін / маємо історичну місію

Росія, 2014-20. Агресивна зовнішня політика обґрунтовується претензіями на світове лідерство. Поділ на «своїх» і «чужих» є основою пропагандистського дискурсу путінської Росії

Пропаганда уряду-агресора серед населення своєї країни

Мета: населення не заважає
агресивній політиці уряду і
підтримує війну

- Поділ на своїх і чужих
- Ми не нападаємо, а захищаємося
- Це наша земля, ми відновлюємо історичну справедливість
- Там живуть наші брати і сестри з якими треба воз'єднатися
- Там страждають люди, яких треба врятувати
- Ми підводимося з колін / маємо історичну місію

Нацистська листівка 1938 року нагадує про минулі «занепади» Німецької держави і оспівує німецьке піднесення 1938 року.

3 этап

ПРОПАГАНДА
серед солдат

Посилення мотивації – завдання будь-якої комунікаційної технології

Пропаганда серед солдат:

Карта мотивів

ВОЮВАТИ	НЕ ВОЮВАТИ
Ненависть до супротивника	Відчуття спільності з супротивником
Віра в перемогу	Ворог могутній і перемога неможлива
Патріотизм та віра в заявлені цілі війни	Недовіра до заявлених цілей війни, відсутність патріотизму
Безпека родини	Бажання бути поруч з родиною і працювати на благо родини
Страх перед покаранням за дезертирство	Втома від важких умов війни
Довіра до керівників / командирів	Недовіра до керівників / командирів
Страх полону	Страх за власне життя

Пропаганда серед солдат:

Карта мотивів

+ зняти саб'єр
на вбивство
+ увімкнути захисну
адресу

ВОЮВАТИ

Ненависть до супротивника

Віра в перемогу

Патріотизм та віра в заявлені цілі війни

Безпека родини

Страх перед покаранням за дезертирство

Довіра до керівників / командирів

Страх полону

НЕ ВОЮВАТИ

Відчуття спільності з супротивником

Ворог могутній і перемога неможлива

Недовіра до заявлених цілей війни, відсутність патріотизму

Бажання бути поруч з родиною і працювати на благо родини

Втома від важких умов війни

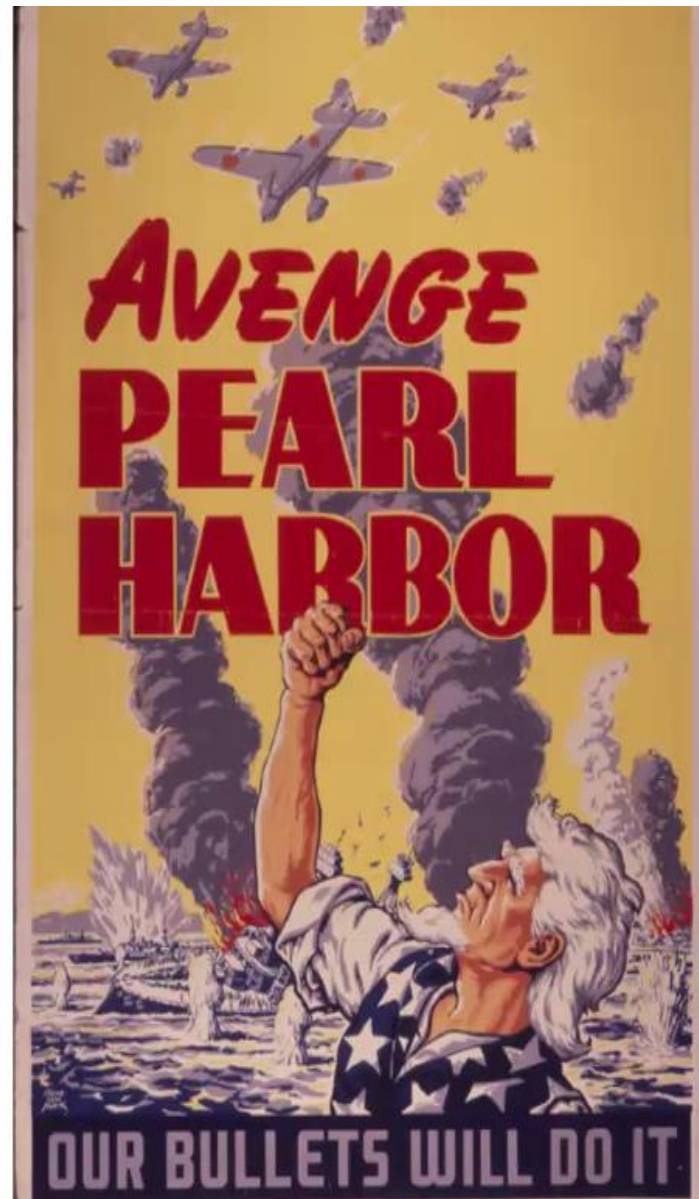
Недовіра до керівників / командирів

Страх за власне життя

Пропаганда серед своїх солдат

Сполучені Штати
2 Світова війна

*«Помстимося за Пьорл
Гарбор. Наші кулі це
зроблять»*

Пропаганда серед своїх солдат

Сполучені Штати
2 Світова війна

«Це - ворог»

**Пропаганда серед своїх
солдат**

Сполучені Штати
2 Світова війна

*«Ми боремось щоб
відвернути це»*

Пропаганда серед своїх солдат

Сполучені Штати
2 Світова війна

*«Американці завжди
битимуться за свободу»*

Пропаганда серед своїх солдат

Сполучені Штати
2 Світова війна

*«Ми били їх раніше...
Поб'ємо їх знову!»*

Пропаганда серед солдат супротивника

Німеччина, пропаганда серед американських солдат 2 Світова війна

«Кольорові солдати армії США! Білі люди в США не дозволяють вам молитися у своїх церквах, хоча ви є американськими громадянами. В Німеччині таке було б неможливо... Переходьте до нас!»

A short time ago two colored gentlemen from Harlem went to Brooklyn, N. Y., to visit some friends. It was Sunday morning and they were passing a church. It was a Baptist church frequented by white people. The organ was playing and the congregation was just finishing a hymn with the grand word "Hallelujah". The two men were deeply affected by the melodious strains and stood silent before the throne of God. Then, as if drawn by an invisible force, they slowly went up the steps and entered the house of worship. They were also Baptists and they wanted to do homage to the Lord.

No sooner had they entered when an extraordinary thing happened. Some members of the congregation jumped to their feet and surrounded the two men in an attitude unmistakably hostile. The minister gave a startled look at the "intruders" and came hurrying down the aisle. He told the men they must leave the church immediately.

The two colored men were stupefied. They could not understand why they as American citizens should be treated like this in a church.

Isn't America a free country!

Colored Soldiers of the U. S. Forces!

The white people in the U. S. A. do not allow you to pray in their churches, although you are American citizens. In Germany anything like this would be impossible. Colored people living in Germany can always go to any church they like. They have never been a problem to the Germans. There have never been lynchings of colored men in Germany. They have always been treated decently. So you don't have to be afraid to be with Germans.

COME OVER TO US

if you are fed up with this war and want to get home safe and sound.

Surely, you want to see your folks again don't you? You will be well-treated as a prisoner-of-war in a German camp. There will be every opportunity for you to attend religious services. You will be leading a healthy and pleasant life among your pals.

DON'T HESITATE.

If you wait too long, it may be too late.

Пропаганда серед солдат супротивника

Німеччина, пропаганда серед американських солдат 2 Світова війна

«Щасливі часи ...минули»

(gone можна перекласти як «минули» і як «помер»)

Пропаганда серед солдат супротивника

Німеччина, пропаганда серед британських солдат 2 Світова війна

«Поки вас нема, янки лендлізять ваших жінок»

Етап 4

ПРОПАГАНДА

серед міжнародної спільноти

Наративи, які озвучуються на міжнародній арені:

- заперечення причетності («их там нет»);
- країна-агресор видає себе за жертву чи захисником слабших ;
- заплутування міжнародної спільноти, спонукання шукати правду.

«Азербайджан оголосив війну всьому народові Вірменії»

Н.Пашинян

«Азербайджан зазнав чергової атаки вірменських збройних сил»

І.Алієв

Виступ у Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй 14 березня 2023 року на засіданні, скликаному Російською Федерацією для обговорення "русофобії"

- заподіяна росіянам і російській культурі шкода є насамперед результатом політики Російської Федерації. Якщо нас турбує шкода, заподіяна росіянам і російській культурі, то нас має турбувати політика російської держави.
- термін "русофобія", який ми сьогодні обговорюємо, використовується під час цієї війни як форма імперської пропаганди, в якій агресор претендує на роль жертви. Протягом минулого року вона слугувала виправданням воєнних злочинів Росії в Україні

Пропаганда для міжнародної спільноти

Мета: інші держави та організації не заважають військовій фазі операції

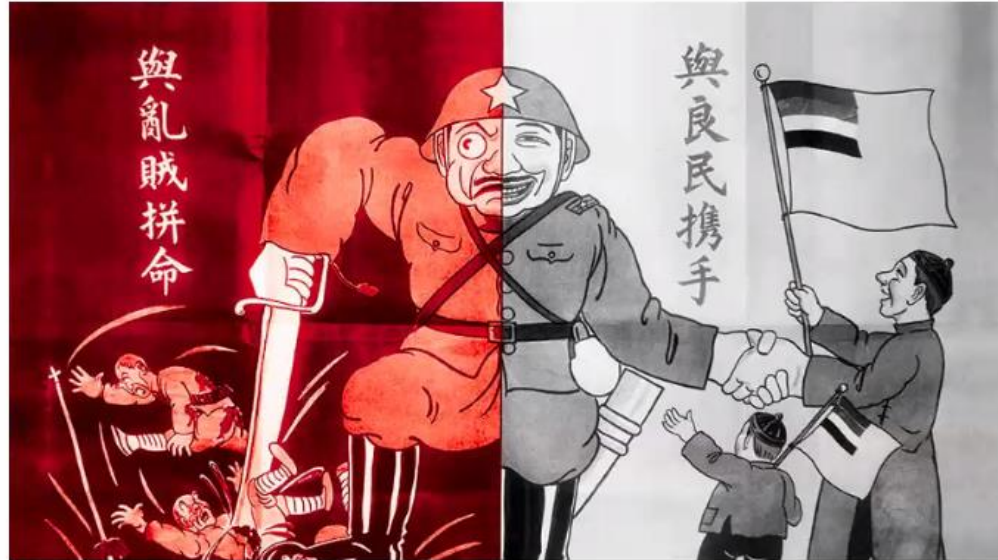
- Ми – жертва агресії
- Нас там нема (заперечення агресії)
- Нас запросили і ми прийшли

Пропаганда для міжнародної спільноти

Мета: інші держави та організації не заважають військовій фазі операції

- Ми – жертва агресії
- Нас там нема (заперечення агресії)
- Нас запросили і ми прийшли

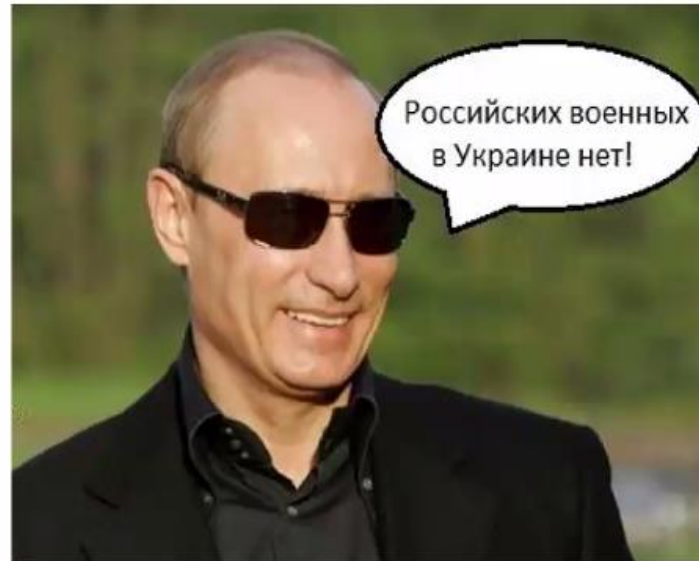

Держава Манчжоу Го була створена Японією для прикриття де-факто окупації Манчжурії. Утворена японським урядом держава підписала з японським урядом угоду, згідно якої вона покладає свій захист на японську армію.

Пропаганда для міжнародної спільноти

Мета: інші держави та організації не заважають військовій фазі операції

- Ми – жертва агресії
- Нас там нема (заперечення агресії)
- Нас запросили і ми прийшли

У війні проти України РФ використовує всі можливі аргументи: покладає відповідальність за початок війни на Київ; заперечує факт військової присутності; створює кишенькові уряди та організовує плебісцити для ілюзії легітимності.

Коротше:

Аудиторія	Цілі
Свої громадяни	Підтримують уряд і воєнні дії
Чужі громадяни	Не готові чинити збройний опір агресії
Свої солдати	Готові померти і вбивати
Чужі солдати	Не готові помирати
Міжнародна спільнота	Не заважає

Фактчекінг. Фактчекінгові та медіакритичні ресурси.

Топ ресурсів для фактчекінгу - <http://politconsultant.org/top-resursiv-dlya-faktchekingu/>

Українські медіаресурси - <https://www.stopfake.org/ru/glavnaya-2/>

Мова ворожнечі її наслідки

Визначення мови ворожнечі Комітетом міністрів Ради Європи:

«Мовою ворожнечі вважаються усі форми самовираження, які включають поширення, підбурення, сприяння або виправдання расової ненависті, ксенофобії, антисемітизму чи інших видів ненависті на ґрунті нетерпимості».

Піраміда ненависті

«ПІРАМІДА НЕНАВИСТІ»

Геноцид у Руанді -

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4_%D1%83_%D0%A0%D1%83%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%96

«Десять заповідей хуту» — маніфест, що містить заклики до розпалювання ворожнечі між тутсі і хуту, опублікований у грудні 1990 року в газеті «Кангур» і вплинув на загострення ситуації в Руанді. Газета «Кангур» видавалася з 1990 по 1994 рік. Редактор газети Хассан Нгезі був визнаний учасником геноциду в Руанді і засуджений до довічного ув'язнення.

1. Хуту повинні знати, що жінка-тутсі, ким би вона не була, служить інтересам своєї етнічної групи. Тому зрадником є будь-який хуту, хто робить наступне:

Одружується на тутсі

Заводить коханку-тутсі

Наймає жінку-тутсі в секретарі або на іншу роботу.

2. Всі хуту повинні знати, що дочки нашого народу набагато сумлінніші і гідніші в ролі жінки, дружини і матері. Хіба вони не найбільш прекрасні, більш щирі і не є найкращими секретарями?

3. Жінки хуту, будьте пильні і приводьте до тями своїх чоловіків, синів і братів.

4. Всі хуту повинні знати, що всі тутсі нечесні в бізнесі. Їхня єдина мета - національна перевага. Тому зрадником є будь-який хуту, що робить наступне
Має компаньйона-тутсі в бізнесі.
Вкладає свої або державні гроші в компанію, якою володіють тутсі.
Дає або бере в борг у тутсі.
Дає тутсі привілеї в бізнесі (видача ліцензії на експорт, банківського кредиту, надання ділянки для будівництва, пропозиція на участь в тендері тощо).
5. Стратегічні політичні, економічні, військові позиції, а також позиції в структурах безпеки повинні бути закріплені за хуту.
6. Хуту повинні складати більшість в сфері освіти, як серед учнів, так і серед викладачів.
7. Збройні сили Руанди повинні складатися виключно з хуту. Цей урок дали нам військові дії в 1990 році. Жоден військовий не може одружитися з тутсі.
8. Хуту повинні перестати жаліти тутсі.
9. Всі хуту, хто б вони не були, повинні бути об'єднані, залежати один від одного і піклуватися про долю своїх братів-хуту.
Хуту в Руанді і за її межами повинні постійно шукати друзів і союзників у Справі Хуту, починаючи зі своїх братів-банту
Вони повинні постійно протистояти пропаганді тутсі
Хуту повинні бути сильні і пильні перед обличчям своїх ворогів-тутсі.
10. Соціальна революція 1959 р., референдум 1961 р. й ідеологія хуту повинні вивчатися усіма хуту на всіх рівнях. Кожен хуту, що бере участь в переслідуванні своїх братів-хуту - зрадник для братів, які читали, поширювали і вивчали цю ідеологію.

БОТОФЕРМИ

“Кремлеботи” як інструмент російського впливу в світі -
<https://spa.ukma.edu.ua/kremleboty/>

Блогосфера на передовій інформаційної війни

- Яніна Соколова
- Андрій Полтава
- Віталій Портніков